

UN MAGISTRAT-POÈTE

(Ο ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΥΣ ΚΑΜΕΡΑΝΑ)

Επὸ τοῦ ἰταλοῦ γλύπτου Λεονάρδου Ριστόλφη γενομένη κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐκδοσις τῶν ποιητικῶν ἔργων τοῦ πρό τριῶν ἐτῶν ἀποθανόντος φίλου του Εἰσαγγελέως καὶ ποιητοῦ Ἰωάννου *Καμεράνα* ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς ἓνα τῶν συντακτῶν τοῦ *Figaro*, τὸν Ἐδουάρδον Ρόδ, νὰ ἐπαναφέρῃ ἐμμέσως τὸ ἐρώτημα, ἂν συμβιδάζωνται ἐν τῇ αὐτῇ προσώπῳ αἱ ιδιότητες τοῦ δικαστοῦ καὶ τοῦ ποιητοῦ. Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἠδύνατο νὰ δοθῇ, μεταξὺ ἄλλων, ὡς ἀπάντησις καὶ τὸ ἐσχάτως δημοσιευθὲν ὡς ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ δικηγόρου καὶ ποιητοῦ Παύλου Φεριέ, τοῦ γνωστοῦ συνεργάτου τοῦ Μπισσῶν. Ὅμιλῶν περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ σταδίου του δ Φεριέ εἶπεν ὅτι, πρὶν γράψῃ διὰ τὸ θέατρον, εἰργάσθη ὡς δικηγόρος καὶ συνηγόρος τῶν συγχρόνων του. Τὴν ἐργασίαν δὲ ταύτην ἐθεώρησεν ὡς τὸν καλλίτερον τρόπον πρὸς παρασκευὴν καὶ διάπραξιν (!) 123 θεατρικῶν ἔργων. Συμπληροῦσαι δὲ ταῦτα ἐφημερίδες τινὲς προσέθηκαν ὅτι καὶ ὁ Δουμάς υἱὸς ἐπανέλαβε πλειστάκις, ὅτι τὸ πρῶτον συστατικὸν τοῦ θεατρικοῦ συγγραφέως εἶνε νὰ γνωρίζῃ τὸ κοινὸν καὶ νὰ εἶνε εἰς διαρκῆ ἐπικοινωνίαν μετ' αὐτοῦ· καὶ ἀπέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι « τὸ δικαστήριον καὶ τὸ δικηγορικὸν βῆμα εἶνε χρήσιμος Σχολή διὰ τὸ θέατρον ».

Ἡ γνώμη αὕτη δ' ἡμᾶς τοὺς « πολλοὺς » ἐν Ἑλλάδι δὲν εἶνε νέα, οὔτε παραδοξολογία· εἶνε ὁμοῦ παραλογισμὸς δι' εὐαρίθμους ὑποκρινομένους τὸν σοβαρὸν καὶ βαθὺν γνώστην τῆς ἐπιστήμης, εἰς ἣν δῆθεν ἀφωσιώθησαν, καταγελῶντες ἢ οἰκτείροντες συναδέλφους των γράψαντας στίχους ἢ τερπομένους εἰς λογοτεχνικὰς μελέτας. Τὴν γνώμην, ἣν ἐπανέλαβεν ὡς ἄνω δ Φεριέ καὶ ὁ Δουμάς υἱός, πολὺ παλαιάν, ἐνίσχυσαν στατιστικαὶ πληροφορίαι, ὧν τινες, ἀπὸ ἑλληνικῆς ἀπόψεως, ἐδημοσίευσά ποτε ἐξ εὐνοήτου ὑστεροβουλίας. Διὰ τοῦ δημοσιεύματος ἐκείνου, συζητῶν τὸ θέμα τοῦ συμβιβασμοῦ τῆς δικαστικῆς καὶ ποιητικῆς ιδιότητος, ὑπεδείκνυον ὅτι τὰ τρία τέταρτα τῶν ἐν Ἑλλάδι δημοσιευσάντων ποιήσεις, ἀπὸ τοῦ Σολωμοῦ, ὅστις ἦτο *doctor utroque jure*, μέχρι τοῦ συγχρόνου ἀρειοπα-

γίτου κ. Χατζάκου και τοῦ ὑποφαινομένου, περιλαμβάνονται εἰς τοὺς καταλόγους τῶν Ἑλλήνων διδασκῶν τῆς Νομικῆς, τῶν δικηγόρων και τῶν δικαστῶν.

Τί ἄρα γε ὑπεδείκνυεν ἢ σύμπτωσις τοσοῦτων θεμιστοπόλων ἐν τῇ τάξει τῶν ποιητῶν ἢ ἀπλῶν στιχουργῶν; Ὑπεδείκνυε τὸ ἀδάσιμον τῆς γνώμης, καθ' ἣν *magistrat et poète sont deux termes incompatibles*; ἢ ἐδικαιολόγει τὸν Φεριέ δμολογοῦντα ὅτι ἀφελήθη ἐκ τῆς ἐνασκίσεως τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος εἰς παραγωγὴν ἑκατοντάδος θεατρικῶν ἔργων; Ἐλλην νομομαθῆς ἐκ τῶν κορυφαίων, συγγραφεὺς δὲ πνευματωδεστάτων νομικῶν μονογραφιῶν, ἀκούσας συζητούμενον τὸ θέμα μεταξὺ φίλων, ἤρκεσθη νὰ παραπέμψῃ τούτους εἰς τὴν πολῦτιμον συγγραφὴν τοῦ νομοδιδασκάλου Denburg «περὶ τῆς φαντασίας ἐν τῷ δικαίῳ». Ἡ δὲ συζήτησις ἐκείνη και ἡ ἐκδοσις τῶν ἔργων τοῦ ἰταλοῦ δικαστοῦ μοι ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ προσθέσω νέας σημειώσεις εἰς τὴν συνοπτικὴν ἐκείνην στατιστικὴν περὶ τῆς θέσεως τῶν Ἑλλήνων νομικῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς καθ' ἡμᾶς λογοτεχνίας και ἰδίως τῆς ποιήσεως.

Ἄλλ' ἐπανάρχομαι εἰς τὸν Καμεράνα, τὸν διαπρέφαντα και ὡς ποιητὴν και ὡς δικαστὴν. Ἡ τελευταία αὕτη ιδιότης του δὲν τὸν ἠμπόδιζε νὰ δημοσιεύῃ ἐπὶ τριακονταετιᾶν ποιήσεις, αἵτινες συλλεγεῖσαι μετὰ θάνατον, ἐδημοσιεύθησαν μετὰ τῶν ἀνεκδότων του κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος. Αἱ πρῶται του ποιήσεις εἶχον δημοσιευθῆ κατὰ τὸ 1870, τὸ δὲ τελευταῖόν του σοῦετο κατὰ τὸ 1903. Οἱ μελετήσαντες ταῦτας διέγνωσαν ἐπιπνεύσαν μελαγχολίαν τινά, οὐχὶ ἄσχετον πρὸς φιλοσοφικὰς σκέψεις, προερχομένας ἐκ τῆς μελέτης τῆς κοινωνίας και τῆς διπλῆς ὑποστάσεώς του. Ἐργαζόμενος κατ' ἀρχὰς ὡς δικαστῆς, κατόπιν ὡς Εἰσαγγελεὺς, δὲν ἀπηνεῖτο, οὔτε ἀπέκρυπτεν ὡς ἀσυμβίβαστον τὴν καλλιτεχνικὴν αὐτοῦ ἰδιοφυῖαν ἐκτός δὲ τῆς ἔδρας του, ἀποθέμενος τὴν δικαστικὴν του τήβεννον, ἐπεκοινῶνει μετὰ ἐπιφανῶν συμπατριωτῶν του τοῦ Ζιακόζα, τοῦ Μπόϊτο, τοῦ Δελιάνη, τοῦ Ριστόλφη και ἄλλων, χωρὶς νὰ φοβηθῆ μείωσιν τῆς ὑπολήψεώς του ὡς δικαστοῦ.

Ἄν ὁ Καμεράνας ἔζη ἐν Ἑλλάδι και ἦσκει τὸ εἰσαγγελικὸν ἀξίωμα, ὡς ὁ Ζώρας φέρ' εἰπεῖν, ἴσως θὰ ἦκουεν, ὑπὸ τύπον ἀπορίας, εἰρωνικὰς μομφὰς περὶ τῆς διπλῆς ὑποστάσεώς του παρ' εὐαρίθμων σοδαροφανῶν Ἑλλήνων *magistrats*, οἵτινες ἐκδηλοῦσι τὴν ἐσωτερικὴν των ἀξίαν και στειρότητα πάσης ἐγκυκλοπαιδικῆς ἢ καλλιτεχνικῆς ἰδέας δι' ἐπεζητημένου ἐμβριθοφανοῦς ὕφους ἢ διὰ μπουταλοειδοῦς μορφασμοῦ τοῦ προσώπου. ἢ διὰ τοῦ λερωμένου ἐκ φιλοσοφικῆς δῆθεν ἀφελείας *γιακᾶ* των. Ἄλλ' οἱ ἀκοινῶνητοι οὔτοι τύποι, οἱ περιορίζοντες τὴν ψυχαγωγίαν των εἰς τὸ μέτρημα τοῦ κομβολογίου των, εἶνε τοσοῦτον ὀλίγοι ἐν Ἑλλάδι, ὥστε πρὸς καταμέτρησιν των ἀρκοῦσιν οἱ δάκτυλοι τῆς μιάς χειρὸς, ὅσοι δηλαδὴ ἀρκοῦσι διὰ νὰ φασκελώσῃ τις. Οἱ τοιοῦτοι, πάντες ἢ δεκαπέντε ἔστω ἄνθρωποι τῶν ἀπολύτων ὀνομαστικῶν και τῶν ἀκτενίστων μαλλιών, δὲν δύνανται ἀκόμη νὰ καταλάβωσι πῶς εἰς δικαστῆς δύνα-

ται ἢ ἐπιτρέπεται νὰ γράφῃ τι πλέον τοῦ «ἐπειδὴ» καὶ «διὰ ταῦτα», ἢ πῶς κατόρθωσεν ὁ ποιητὴς Ὀδίδιος νὰ διαχειρισθῇ καὶ δικαστικὸν ἀξίωμα ὡς εἰς τῶν *triumviri capitalis* ἢ πῶς ὁ τὸ δίκαιον σπουδάσας Μαρτιάλιος συνέγραψε 1200 ἐπιγράμματα, ἢ ὁ Ἀπουλήϊος μύθους, ἢ ὁ νομομαθὴς Κορνήλιος τραγωδίας, ἢ πῶς, ἐκ τῶν νεωτέρων, ὁ Εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀκυρωτικοῦ τῆς Γαλλίας Μπωρρεπαίρ ἐδημοσίευσεν, ἔστω καὶ ὑπὸ ψευδώνυμον (*Jules Clouvet*), μυθιστορήματα καὶ δράματα καὶ παρίστατο εἰς τὴν ἐν ἔτει 1890 παράστασιν τοῦ δράματός του (*Le pére*), ἢ πῶς, — ἵνα ἐλθωμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους — ἔγραψεν ὁ Π. Καλλιγᾶς τὸν Θάνον Βλέκαν, ἢ ὁ ἀνώτατος ἐν τῷ Ἴονίῳ κράτει δικαστὴς Ἰούλιος Τυπάλδος τὰ ὠρατὰ τῶν ποιήματα, ἢ οἱ διδάκτορες τῆς νομικῆς Σολωμός, Μαρκορᾶς, Βαλακωρίτης, Λασκαράτος, Σκαλτσούνης, Ἀθ. Χρηστόπουλος, Ρώμας, Βολτέρας, Ζαμπέλιος, Σ. Βασιλειάδης, Δ. Παπαρρηγόπουλος, Ν. Καζάκης, Ν. Σαρίπολος, Γ. Μαυρομιχάλης, Κ. Βερσῆς, Δ. Καμπούργλους, Στρατήγης, Λάσκαρης, Μάτσεις, Γ. Παπαδιαμαντόπουλος (Μωρεᾶς) καὶ τριάκοντα ἄλλοι δικηγόροι, καθηγηταὶ τῆς Νομικῆς καὶ δικασταὶ ἔγραψαν τσαύτας λυρικὰς ποιήσεις καὶ θεατρικὰ ἔργα. Αὐτοὶ οἱ ὀλιγάριθμοι Μανδαρίνοι οἱ οἰκτείροντες αὐτοὺς, ἀποροῦσιν ἴσως πῶς ἐδέχθη ἄλλοτε τίτλον προέδρου τοῦ δραματικοῦ τμήματος τοῦ Ὁδείου ὁ ποινικολόγος Κωστής, καὶ τίτλον προέδρου τοῦ Ὁδείου ὁ σοφὸς Ρενιέρης καὶ θέσεις συμβούλων τοῦ δραματικοῦ τμήματος οἱ νομοδιδάσκαλοι Δαμασκηνός, Σαρίπολος, Μπαλᾶνος, Παπαρρηγόπουλος, Δ. Ράλλης καὶ αὐτὸς ὁ πολὺς Χαρίλαος Τρικούπης, πρωθυπουργὸς τότε ὢν.

Ἄλλ' ἐπανερχομαι εἰς τὸν Ἰταλὸν Καμεράναν. Φαίνεται ἐκ τινῶν δημοσιευθεισῶν ἐξομολογήσεών του (*Il Campo*, 9 Ἰουλ. 1905) ὅτι καὶ αὐτὸς εἶχε συλλέξει «ἀποχρώσας ἐνδειξεις» περὶ ὑπάρξεως καὶ ἐν Ἰταλίᾳ τοιοῦτων τύπων σοδαροφανῶν ὄντων, δυσπιστούντων πρὸς αὐτόν, ὡς ἐπιμερίζοντα τὴν δρᾶσίν του μεταξὺ τῶν καθηκόντων δικαστοῦ καὶ τῶν ἐμπνεύσεων ποιητοῦ. Ἐγράφε δὲ αὐτὸς ὁ ἴδιος πρὸς τὸν φίλον του Κορραδίνην μετὰ λανθανούσης πικρᾶς εἰρωνείας τί ἠδύναντο νὰ σκεφθῶσιν οἱ τοιοῦτοι περὶ αὐτοῦ, ἦτοι τὰ ἑξῆς:

... «Τίς ἠδύνατο πλέον νὰ ἔχῃ ἐμπιστοσύνην εἰς ἕνα *magistrat* *roëte*, ἄνθρωπον νευροπαθῆ, φαντασιώδη, ἐξαφανιζόμενον ὀπισθεν τῶν ὄνειροπολήσεών του; Ἄν ἐγεννήθη ποιητὴς, ἅς κρατήσῃ δι' ἑαυτὸν τὴν ποίησιν! Οὐδεὶς τὸν ἐμποδίζει ν' ἀφοσιωθῇ εἰς κοινωνικὰ καθήκοντα, ἀπαιτοῦντα ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ τὴν μεγαλητέραν συναίσθησιν τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τὴν μεγαλητέραν πνευματικὴν ἡσυχίαν. Οὕτως ὑπάρχουσιν ἱερεῖς, οἵτινες δοκιμάζουσιν τὸν πειρασμὸν τῆς γυναικός. Ἐὰν εἶνε καλοὶ ἱερεῖς, ἀνθίστανται καὶ μένουσι πιστοὶ εἰς τὰ ῥάσα των. Ἄλλ' ἂν ὑποκύψουσιν εἰς τὸν πειρασμὸν, δὲν ἐξέρχονται νὰ διαλαλήσωσι τὸ σφάλμα των εἰς τὰς δημοσίας πλατείας». Καὶ ἐπιλέγει πρὸς τὸν φίλον του: «Σᾶς εἶπον ὅτι οἱ ἔρωτές μου μετὰ τῆς ποιήσεως εἶνε παράνομοι...»

Τὸν καρπὸν ἐν τούτοις τῶν παρανόμων μετὰ τῆς Μούσης ἐρώ-

των του ἐνομιμοποίησαν οἱ Ἴταλοι θαυμασταὶ του, ἐν οἷς ὁ Ριστόλφη, ὁ δημοσιεύσας τὰ "Ἀπαντὰ του, ὁ κριτικὸς Ραμίγιος Ζένος, ὁ ἀφομοιώσας αὐτὸν πρὸς τοὺς Γάλλους Parnassiens καὶ ὁ Γάλλος κριτικὸς ὁ πιστεύων, ὅτι θ' ἀναγινώσκωνται μετὰ συγκινήσεως καὶ ἐνδιαφέροντος αἱ ποιήσεις τοῦ Ἴταλοῦ ποιητοῦ καὶ δικαστοῦ.

Αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τοῦ Καμεράνα εἶχον διέλθει ἐν λύπαις καὶ μελαγχολίᾳ. Εὐτύχημα ὅμως ἦτο δι' αὐτόν, ὅτι δὲν συνέπεσε νὰ ζήσῃ εἰς κάποιον ἄλλο μέρος τῆς ὑψηλίου, ὅπου ἦτο πιθανόν νὰ καταδιωχθῇ καὶ πειθαρχικῶς ὡς δικαστής, ἀσχολούμενος ἐν ἄραις σχολῆς εἰς τὴν λογοτεχνίαν ἢ ἀγαπῶν τὴν καλλιτεχνίαν, ὡς ποτε εἶδεν — ἐν ὄνειρῳ — ὅτι ἐκινδύνευσε νὰ πάθῃ ὁ ὑποφαινόμενος

Ἐν Πάτραις, Ἰούνιος τοῦ 1909.

ΤΙΜ. ΑΜΠΕΛΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΔΕΣ

ΕΛΠΙΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

 ἸΝΕ λίαν γνωστὴ καὶ συμπαθεστάτη φυσιογνωμία ἡ δεσποινὶς Ἐλπίς Καλογεροπούλου, οὐ μόνον εἰς τὴν ἑλληνικὴν κοινότητα Ἀλεξανδρείας, ὅπου τὸ πρῶτον ἀνεφάνη τὸ σπάνιον μουσικόν της ἄλγαντον καὶ ἐγοήτευσε μετὰ τὴν γλυκεῖαν της φωνήν, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀθήναις, ἔνθα ἔδωκε δείγματα τῆς ἐξαιρετικῆς ἰδιοφυΐας καὶ μουσικῆς της μορφώσεως. Εἰς πολλὰς συναυλίας δοθείσας χάριν φιλανθρωπικῶν σκοπῶν ἐθαυμάσθη ἑνωρὶς ἢ γλυκύτης καὶ ἢ εὐστροφία τοῦ ἄσματός της. Συστηματικώτερας μουσικᾶς σπουδᾶς ἔκαμεν ἐν Μιλάνῳ, ἔνθα οἱ διδάσκαλοί της, πλήρεις ἐνθουσιασμοῦ διὰ τὰ μουσικὰ χαρίσματα καὶ τὴν εἰς τὴν τέχνην ἐπίδοσιν τῆς ἑλληνίδος ἀοιδοῦ, εἶχον προΐδει τὸ εὐρὺ μέλλον της ἐπὶ τῆς λυρικῆς σκηνῆς, τὸ ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς ἀρξάμενον ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Σεπτεμβρίου, ὅποτε προσελήφθη, ἐγκατασταθεῖσα ἐν Παρισίοις, ὡς ὑψίφωνος εἰς τὴν «Opera Comique». Ἡ μουσὸληπτος δεσποινὶς, φύσει καλλιτέχνις, κεκτημένη δὲ εὐρεῖαν μόρφωσιν, μετὰ πλοῦτον καὶ τέχνην φωνῆς οὐχὶ συνήθη, καὶ μετὰ ὄνειρα φιλόδοξα, ἀσχοληθεῖσα δὲ καὶ εἰς μελέτας φιλολογικὰς καὶ καλλιλογικὰς ἐν γένει, μέλλει ἀσφαλῶς νὰ τιμήσῃ τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα εἰς τὸ καλλιτεχνικὸν ἐκεῖνο κέντρον.